

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP ĐẨY MẠNH PHONG TRÀO
XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI TẠI TỈNH SƠN LA HIỆN NAY

¹Đào Văn Trường, ²Đinh văn Luân

¹Trường Đại học Tây Bắc; ²Trường Đại học Phòng cháy Chữa cháy

THÔNG TIN BÀI BÁO

Ngày nhận bài: 23/3/2024
Ngày nhận đăng: 25/6/2024
Email: daotruong@utb.edu.vn

Từ khoá: Nông nghiệp, nông dân, nông thôn mới, Sơn La.

TÓM TẮT

Trong những năm qua, dưới sự lãnh đạo của Đảng bộ tỉnh Sơn La, sự đoàn kết, nỗ lực, cố gắng của cả hệ thống chính trị và nhân dân trong toàn tỉnh, công tác xây dựng nông thôn mới tại Sơn La đã đạt được những kết quả quan trọng góp phần vào sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội, xóa đói giảm nghèo của địa phương. Trên cơ sở đó, bài viết tập trung nghiên cứu quan điểm chủ trương của Đảng, Nhà nước, Đảng bộ tỉnh Sơn La về xây dựng nông thôn mới. Tổng kết, đánh giá thực trạng xây dựng nông thôn tại Sơn La. Đồng thời, đề xuất một số giải pháp nhằm tiếp tục đẩy mạnh phong trào xây dựng nông thôn tại Sơn La trong thời gian tới.

1. Đặt vấn đề

Vấn đề tam nông bao gồm nông nghiệp, nông dân, nông thôn là vấn đề hết sức quan trọng, có ý nghĩa chiến lược trong quá trình hình thành và phát triển của các quốc gia, dân tộc, trong đó có Việt Nam. Nhận thức được điều đó, trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, Đảng và Nhà nước ta hết sức quan tâm đến vấn đề tam nông; trong đó xây dựng nông thôn mới nhằm phát triển toàn diện kinh tế - xã hội, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho người dân khu vực nông thôn là một chủ trương lớn, có ý nghĩa hết sức quan trọng, thể hiện tầm nhìn chiến lược, tinh thần nhân văn của Đảng và Nhà nước ta. Nghị quyết số 26-NQ/TW ngày 05/8/2008 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa X) đã khẳng định: “Nông nghiệp, nông dân, nông thôn có vai trò to lớn, có vị trí quan trọng trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, là cơ sở và lực lượng quan trọng để phát triển kinh tế - xã hội bền vững, giữ vững ổn định chính trị, đảm bảo an ninh, quốc phòng; giữ gìn, phát huy bản sắc văn hóa dân tộc và bảo vệ môi trường sinh thái của đất nước” Ban Tuyên giáo Trung ương (2008, tr.49) [1]. Do đó, xây dựng nông thôn mới là nhiệm vụ quan trọng của toàn Đảng, toàn quân và toàn dân ta; trong đó có Đảng bộ, chính quyền và nhân dân các dân tộc Sơn La.

Phương pháp nghiên cứu: Trong quá trình

nghiên cứu, chúng tôi sử dụng các phương pháp sau: phương pháp lịch đại, đồng đại, phân tích, tổng hợp...

2. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

2.1. Chủ trương của Đảng bộ tỉnh Sơn La về xây dựng nông thôn mới

Quan điểm, chủ trương của Đảng về xây dựng nông thôn mới được thể hiện trong Nghị quyết số 26-NQ/TW ngày 5/8/2008 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa X) về “Nông nghiệp, nông dân, nông thôn”. Đặc biệt, tại Hội nghị Trung ương 5 khóa XIII năm 2022, Ban Chấp hành Trung ương Đảng đã ban hành Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 16/6/2022 “Về nông nghiệp, nông dân, nông thôn đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045”. Trong đó tiếp tục tái khẳng định quan điểm, chủ trương của Đảng và Nhà nước ta về xây dựng nông thôn mới, hướng tới mục tiêu: “Xây dựng nông thôn Việt Nam hiện đại, phồn vinh, hạnh phúc, dân chủ, văn minh; có kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội đồng bộ, môi trường xanh - sạch - đẹp; đời sống văn hóa lành mạnh, phong phú, đậm đà bản sắc dân tộc; an ninh chính trị, trật tự, an toàn xã hội được bảo đảm. Phát triển nông thôn hiện đại phải gắn với không gian di sản văn hóa, giá trị văn minh lúa nước, bản sắc văn hóa dân tộc cao đẹp” Đảng Cộng sản Việt Nam (2022, tr.95) [7].

Trên cơ sở quan điểm, chủ trương của Đảng

về xây dựng nông thôn mới, Đảng bộ tỉnh Sơn La đã cụ thể hoá, triển khai, quán triệt, vận dụng phù hợp với đặc điểm tình hình và điều kiện thực tiễn của địa phương. Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XIII năm 2010 xác định: Đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá nông nghiệp, nông thôn; tranh thủ thời cơ, vượt qua khó khăn, thách thức; duy trì tốc độ tăng trưởng kinh tế cao và bền vững; đẩy mạnh chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng tích cực; tăng cường ứng dụng khoa học - công nghệ; nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân; đảm bảo quốc phòng, an ninh; mở rộng và tăng cường đối ngoại; phấn đấu sớm đưa Sơn La trở thành tỉnh phát triển khá trong khu vực miền núi phía Bắc. Tiếp đó, Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XIV xác định: “Đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá chú trọng lĩnh vực nông nghiệp, nông thôn gắn với xây dựng nông thôn mới” Đảng bộ tỉnh Sơn La (2015, tr.131-132) [5]. Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XV năm 2020 tiếp tục tái khẳng định nhiệm vụ xây dựng nông thôn mới gắn với nhiệm vụ xây dựng, hoàn thiện hệ thống cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng; phát triển nền nông nghiệp công nghệ cao, nông nghiệp hữu cơ; phát triển công nghiệp, du lịch gắn với bảo vệ môi trường “Xây dựng kết cấu hạ tầng theo hướng đồng bộ; phát triển nông nghiệp sạch, nông nghiệp hữu cơ, nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao, công nghiệp chế biến, năng lượng sạch, năng lượng tái tạo và du lịch; tiếp tục đẩy mạnh xây dựng nông thôn mới, giảm nghèo bền vững, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân” Đảng bộ tỉnh Sơn La (2020, tr.105) [6].

Ngày 21/01/2021, Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Sơn La ban hành 2 Nghị quyết quan trọng liên quan đến công tác xây dựng nông thôn mới là Nghị quyết số 06-NQ/TU về “Phát triển công nghiệp chế biến nông sản tỉnh Sơn La giai đoạn 2021 - 2025, định hướng đến năm 2030” và Nghị quyết số 08-NQ/TU về “Phát triển nông, lâm nghiệp và thủy sản tập trung, bền vững, ứng dụng công nghệ cao đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”. Đặc biệt, ngày 06/6/2022 Ban thường vụ tỉnh ủy Sơn La đã ban hành Nghị quyết số 22-NQ/TU xây dựng nông thôn mới tỉnh Sơn La giai đoạn 2021-

2025 định hướng đến năm 2030. Thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới theo nguyên tắc nông thôn là nền tảng, cơ cấu nông nghiệp là căn bản, nhân dân là chủ thể, trọng tâm phát triển, đảm bảo tiếp cận bình đẳng các nguồn lực phát triển, các dịch vụ cơ bản, phúc lợi xã hội “Thực hiện xây dựng nông thôn mới toàn diện, bền vững, đi vào chiều sâu, cải thiện trực tiếp điều kiện sống, thay đổi tư duy, nếp sống của người dân nông thôn; hoàn thành và nâng cao chất lượng các mục tiêu xây dựng nông thôn mới.” Tỉnh ủy Sơn La (2022) [10].

Đồng thời, Đảng bộ tỉnh Sơn La đã làm tốt công tác chỉ đạo xây dựng nông thôn mới tới các cấp ủy Đảng, chính quyền trong toàn tỉnh. Chỉ đạo Hội đồng Nhân dân tỉnh, Ủy ban Nhân dân tỉnh, các sở, ban, ngành trong toàn tỉnh cụ thể hóa chủ trương của Đảng bộ tỉnh về xây dựng nông thôn mới phù hợp với điều kiện, đặc điểm thực tiễn của địa phương. Trên cơ sở đó, ngày 7/4/2009 Ủy ban Nhân dân tỉnh Sơn La ban hành Quyết định số 08/2009/QĐ-UBND về việc ban hành Đề án Nông nghiệp - nông dân - nông thôn. Ngày 1/12/2009, Chủ tịch Ủy ban Nhân dân tỉnh Sơn La đã ban hành Quyết định số 2966/QĐ-UBND về việc đánh giá chấm điểm các tiêu chí xã nông thôn mới. Ngày 10/9/2015, Hội đồng nhân dân tỉnh Sơn La thông qua Nghị quyết số 132/NQ-HĐND “Đề án xây dựng nông thôn mới tỉnh Sơn La giai đoạn 2016 - 2020” và Nghị quyết số 115/2015/NQ-HĐND “Về quy định mức hỗ trợ từ ngân sách nhà nước cho một số nội dung, công việc thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2015 - 2020”. Ngày 15/6/2015, Thường trực Hội đồng nhân dân tỉnh Sơn La ra Công văn số 1711/HĐND “Về sửa đổi, bổ sung một số nội dung, phạm vi, đối tượng áp dụng cơ chế chính sách thực hiện Nghị quyết số 41/2013/NQ-HĐND ngày 14/3/2013 của Hội đồng nhân dân tỉnh về quy định cơ chế, chính sách hỗ trợ đầu tư xây dựng đường giao thông nội bản, tiểu khu, tổ dân phố thuộc các phường, thị trấn trên địa bàn tỉnh”. Ngày 06/06/2022, Ủy ban Nhân dân tỉnh Sơn La ban hành Quyết định số 1002/QĐ-UBND “Về việc ban hành bộ tiêu chí về xã nông thôn mới; bộ tiêu chí về xã nông thôn mới nâng cao; quy định xã nông thôn mới

kiểu mẫu trên địa bàn tỉnh Sơn La giai đoạn 2021 – 2025”. Ngày 15/9/2022 Ủy ban Nhân dân tỉnh Sơn La triển khai Kế hoạch số 229/KH-UBND thực hiện Chương trình Khoa học và công nghệ phục vụ xây dựng nông thôn mới trên địa bàn tỉnh Sơn La giai đoạn 2021 – 2025.

2.2. Thực trạng xây dựng nông thôn mới tại Sơn La

2.2.1. Những kết quả đạt được

Thứ nhất, nhận thức của cán bộ, đảng viên và các tầng lớp Nhân dân trong toàn tỉnh về vị trí, vai trò và tầm quan trọng của Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới ngày một được nâng lên. Xây dựng nông thôn mới đã trở thành phong trào rộng khắp trong toàn tỉnh; khơi dậy được những lợi thế, tiềm năng của các địa phương và phát huy vai trò của người dân, nhất là ở vùng nông thôn góp phần quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội, thay đổi diện mạo khu vực nông thôn, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho Nhân dân. Tại nhiều địa phương trong tỉnh người dân đã tích cực, chủ động tham gia phong trào xây dựng nông thôn; tích cực vận động người thân, gia đình, cộng đồng dân cư tại địa phương cùng tham gia; nhiều hộ gia đình đã chủ động hiến đất cho chính quyền làm đường giao thông, xây dựng các công trình công cộng như hệ thống điện, đường, trường học, bệnh viện, trạm y tế, bưu điện, nhà văn hóa xã, thôn, bản... Trong giai đoạn 2011 - 2019, tổng nguồn vốn huy động, lồng ghép, xây dựng nông thôn mới là gần 29.000 tỷ đồng, trong đó nhân dân đóng góp 3.612 tỷ đồng.

Nếu như năm 2011, là năm đầu tiên tỉnh Sơn La triển khai thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới. Khi đó, Sơn La còn gặp rất nhiều khó khăn, vướng mức trong quá trình triển khai, thực hiện; nhận thức của cấp ủy Đảng, chính quyền và các tầng lớp Nhân dân về xây dựng nông thôn mới còn hết sức mới mẻ; toàn tỉnh Sơn La mới khi đó mới chỉ có 3 xã đạt 6 tiêu chí, 180 xã đạt dưới 5 tiêu chí. Số tiêu chí bình quân tại thời điểm đánh giá đạt 1,61 tiêu chí/xã; thu nhập bình quân đầu người khu vực nông thôn mới đạt 13 triệu đồng/người/năm, tỷ lệ hộ nghèo khu vực nông thôn còn rất cao 40,15%. Đến nay, tỉnh Sơn La

đã hoàn thành giai đoạn 1, giai đoạn 2 và đang bước vào giai đoạn 3 của Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới. Tính đến năm 2023, “Toàn tỉnh Sơn La có 59/188 xã đạt chuẩn nông thôn mới, trong đó có 02 xã biên giới (Chiềng Sơn, huyện Mộc Châu và xã Chiềng Khương, huyện Sông Mã); 5 xã nông thôn mới nâng cao; Thành phố Sơn La hoàn thành xây dựng nông thôn mới, huyện Quỳnh Nhai đang phấn đấu đạt chuẩn nông thôn mới vào năm 2025” Nguyễn Nga (2023) [9].

Thứ hai, hệ thống cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, phát triển kinh tế - xã hội như hệ thống lưới điện, đường xá, giao thông, thủy lợi, trường học, bệnh viện, trạm y tế xã, bưu điện, nhà văn hóa ở khu vực nông thôn được quan tâm, đầu tư xây dựng, phát triển theo hướng hiện đại. Về hạ tầng giao thông, 100% số xã có đường đến trung tâm xã, tạo điều kiện thuận lợi cho giao thương hàng hóa, phát triển kinh tế - xã hội. Hạ tầng năng lượng, nhất là hạ tầng điện nông thôn được quan tâm đầu tư, tỷ lệ hộ gia đình được sử dụng điện quốc gia tăng từ 86,7% (năm 2015) lên trên 98% (năm 2023). Hạ tầng thương mại được đầu tư phát triển, nâng cấp cải tạo.

Thứ ba, về phát triển kinh tế và tổ chức sản xuất tại khu vực nông thôn đạt được nhiều kết quả và có nhiều chuyển biến tích cực. Cơ cấu kinh tế nông thôn tiếp tục có sự chuyển dịch theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại, giảm dần tỉ trọng ngành nông nghiệp, tăng tỷ trọng ngành công nghiệp - xây dựng và dịch vụ góp phần nâng cao chất lượng tăng trưởng nền kinh tế. Cơ cấu sản xuất công nghiệp dịch chuyển theo hướng chuyên môn hóa, hiện đại hóa, chuyển dần sang chế biến sâu, nâng cao giá trị gia tăng của các sản phẩm; đẩy mạnh phát triển công nghiệp chế biến, chế tạo, giảm tỷ trọng công nghiệp khai khoáng nhằm cơ cấu lại ngành công nghiệp, hướng tới mục tiêu phát triển bền vững. Trong những năm gần đây, Sơn La vươn lên trở thành điểm sáng trong sản xuất nông nghiệp công nghệ cao của khu vực và cả nước. Tính đến năm 2023, toàn tỉnh Sơn La có 820 hợp tác xã nông nghiệp; 6 liên hiệp hợp tác xã nông nghiệp với tổng số hợp tác xã thành viên là 51 hợp tác xã.

Cùng với đó, Sơn La cũng đẩy mạnh phát

triển kinh tế du lịch tạo công ăn việc làm, hỗ trợ sinh kế, tăng thu nhập, cải thiện và nâng cao chất lượng cuộc sống cho người dân khu vực nông thôn, thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội tại các địa phương. Theo đó, Đảng bộ tỉnh Sơn La đã ban hành Nghị quyết số 08-NQ/TW ngày 16/01/2017 về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn đảm bảo phù hợp với chức năng, nhiệm vụ và tình hình cụ thể của từng địa phương, cơ quan, đơn vị. Phong trào xây dựng nông thôn mới đã góp phần quan trọng trong công tác xóa đói giảm nghèo, phát triển kinh tế - xã hội của địa phương; giảm tỷ lệ hộ nghèo, hộ có thu nhập thấp; tăng tỷ lệ hộ gia đình khá giả, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho người dân khu vực nông thôn. Năm 2023, “Thu ngân sách trên địa bàn toàn tỉnh Sơn La đạt 4.290 tỷ đồng, vượt dự toán Trung ương giao; tổng sản phẩm trên địa bàn ước đạt trên 34.500 tỷ đồng; giá trị hàng hóa tham gia xuất khẩu đạt 186,6 triệu USD; thu nhập bình quân tăng lên 51,7 triệu đồng/người/năm; Tỷ lệ hộ nghèo giảm xuống 14,17%” Đài phát thanh truyền hình Sơn La (2024) [8].

Thứ tư, về văn hóa - xã hội tại khu vực nông thôn được quan tâm, đầu tư phát triển và tiếp tục có nhiều chuyển biến tích cực. Mạng lưới trường, lớp được sắp xếp tinh gọn, hợp lý; duy trì, nâng cao chất lượng phổ cập giáo dục mầm non cho trẻ em 5 tuổi, phổ cập giáo dục tiểu học và phổ cập giáo dục trung học cơ sở; nâng cao chất lượng các lớp xóa mù chữ trong độ tuổi; tập trung xây dựng trường đạt chuẩn quốc gia. Thành phố Sơn La, tỉnh Sơn La được ghi danh vào mạng lưới các thành phố học tập toàn cầu. Công tác phổ cập giáo dục đạt được bước tiến vượt bậc, duy trì, củng cố kết quả phổ cập giáo dục cho trẻ 5 tuổi (đạt 100%), toàn tỉnh đạt chuẩn phổ cập giáo dục tiểu học và trung học cơ sở mức độ 2 (là tỉnh thứ 12/63 tỉnh, thành phố và tỉnh thứ 5/14 tỉnh trung du và miền núi phía bắc đạt chuẩn phổ cập giáo dục trung học cơ sở mức độ 2); đồng thời “Sơn La là tỉnh thứ 45/63 tỉnh, thành đạt chuẩn xóa mù chữ mức độ 2 (tại Quyết định số 4201/QĐ-BGD&ĐT ngày 13/12/2022 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT về công nhận tỉnh Sơn La đạt chuẩn phổ cập giáo dục, xóa mù chữ)” Cục thống kê Sơn La (2023) [3].

Vấn đề chính sách, đào tạo lao động, giải quyết việc làm cho người dân khu vực nông

thôn được chú trọng và đạt được nhiều kết quả tích cực. Các cấp ủy Đảng, chính quyền trong toàn tỉnh đã triển khai đồng bộ các giải pháp, chính sách tạo thêm việc làm mới hỗ trợ giải quyết việc làm cho người lao động, đặc biệt là lao động vùng nông thôn, vùng đồng bào dân tộc thiểu số. Trong giai đoạn 2016 - 2020 “Số lao động nông thôn trên địa bàn tỉnh Sơn La được hỗ trợ học nghề là trên 42,1 nghìn người, trong đó có gần 2,42 nghìn cán bộ, công chức xã được đào tạo trình độ chuyên môn, nghiệp vụ; tỷ lệ người dân tộc thiểu số được đào tạo là 87%; tỷ lệ lao động có việc làm sau đào tạo đạt trên 95%, qua đó góp phần tích cực vào việc nâng cao chất lượng nguồn nhân lực của Tỉnh. Số lao động được giải quyết việc làm trong năm là 23.000 lao động đứng thứ 2/14 tỉnh Trung du và miền núi Bắc Bộ” Đảng bộ tỉnh Sơn La (2020, tr.13) [6]. Nhờ đó, chất lượng nguồn nhân lực từng bước được cải thiện và nâng cao về số lượng, chất lượng góp phần thực hiện có hiệu quả quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp, nông thôn, phát triển kinh tế - xã hội tại địa phương.

Thứ năm, về xây dựng môi trường, cảnh quan khu vực nông thôn theo hướng sáng, xanh, sạch, đẹp, thay đổi diện mạo nông thôn ngày càng khang trang, sạch, đẹp. Tỉnh ủy, Hội đồng Nhân dân, Ủy ban Nhân dân tỉnh đã triển khai xây dựng kế hoạch tuyên truyền, phổ biến pháp luật về bảo vệ môi trường; từng bước thay đổi căn bản nhận thức, thói quen, tập quán của cộng đồng dân cư về bảo vệ môi trường, xây dựng môi trường sống, cảnh quan khu vực nông thôn theo tiêu chí nông thôn mới. Trong thực tế triển khai đã xuất hiện nhiều mô hình hay, cách làm hiệu quả về bảo vệ môi trường như: Phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng nông thôn mới đô thị văn minh”; “Vệ sinh môi trường đường làng, ngõ xóm”; cuộc vận động “Ngày thứ 7 về cơ sở xây dựng nông thôn mới của huyện Mai Sơn, Thuận Châu, Phù Yên đưa cán bộ về giúp nhân dân cải tạo, chỉnh trang nhà cửa, vườn tược, thu gom, xử lý rác thải, trồng cây xanh; mô hình “Đoạn đường Thanh niên tự quản”, “Thấp sáng đường quê” của Đoàn Thanh niên...

Thứ sáu, về xây dựng hệ thống chính trị và củng cố an ninh quốc phòng được tăng cường, bảo đảm an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội

khu vực nông thôn. Các cấp ủy Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức đoàn thể chính trị - xã hội các cấp tích cực vận động Nhân dân đoàn kết, chung sức tham gia xây dựng nông thôn mới, xây dựng “Gia đình văn hóa”, “Khu dân cư văn hóa”, xây dựng xã, thị trấn đạt chuẩn nông thôn mới”, “bản, tiểu khu đạt chuẩn văn minh đô thị”. Tình hình an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội ở khu vực nông thôn được đảm bảo; tình trạng di cư tự do, các tệ nạn xã hội, đặc biệt là ma túy đã có sự giảm thiểu đáng kể; công tác chuyển hóa địa bàn trọng điểm về an ninh trật tự được tăng cường, không để xảy ra các tình huống bị động, đột xuất, bất ngờ.

2.2.2. Những tồn tại, hạn chế

Tuy nhiên, cùng với những kết quả tích cực đã đạt được trong quá trình triển khai Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới tại tỉnh Sơn La còn tồn tại những hạn chế, thiếu sót sau:

Một là, nhận thức của một số cấp ủy Đảng, chính quyền và một bộ phận người dân; đặc biệt là người dân tại các khu vực còn gặp nhiều khó khăn về phát triển kinh tế - xã hội, vùng sâu, vùng xa, vùng cao, khu vực biên giới về vị trí, vai trò, mục đích, ý nghĩa, tầm quan trọng của công tác xây dựng nông thôn mới còn hạn chế. Một số cấp ủy Đảng, chính quyền các địa phương chưa dành sự quan tâm đúng mức cho xây dựng nông thôn mới; nguồn lực đầu tư cho xây dựng nông thôn mới còn hạn hẹp; chưa bố trí đầy đủ nguồn lực về con người, kinh phí, cơ sở vật chất cho công tác xây dựng nông thôn mới.

Hai là, công tác xây dựng quy hoạch, đề án xây dựng nông thôn mới tại nhiều địa phương còn chậm, chất lượng quy hoạch chưa cao, thiếu tính đồng bộ, liên kết vùng. Quy hoạch còn mang tính dàn trải, thiên về số lượng mà chưa quan tâm đến tính tổ chức, khoa học, chất lượng. Chưa quan tâm đến các quy hoạch về phát triển kinh tế, tổ chức sản xuất, hệ thống cơ sở hạ tầng thương mại nông thôn, hạ tầng vùng nguyên liệu, hạ tầng số, nước sạch nông thôn; quy hoạch về văn hóa, xã hội, an ninh quốc phòng; đặc biệt là quy hoạch về môi trường, không gian sống tại khu vực nông thôn còn thiếu và yếu.

Ba là, những kết quả đạt được trong xây dựng nông thôn mới chưa thật sự cao và bền vững. Về cơ bản Sơn La vẫn là tỉnh còn gặp nhiều khó khăn, nằm trong top những tỉnh nghèo của cả nước; nền kinh tế chủ đạo vẫn là sản xuất nông nghiệp; sản xuất công nghiệp còn hết sức khiêm tốn; chưa khai thác hết tiềm năng và thế mạnh của địa phương. Tình hình văn hóa - xã hội; trong đó có giáo dục, y tế tuy đã có nhiều thay đổi, tiến bộ đáng kể song còn gặp rất nhiều khó khăn; tình hình an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội ở khu vực nông thôn tuy được đảm bảo song còn tiềm ẩn nguy cơ bất ổn; tình hình mua bán, tàng trữ, vận chuyển và sử dụng trái phép chất ma túy; các vấn đề dân tộc, tôn giáo, tín ngưỡng tại các khu vực nông thôn, biên giới trên địa bàn còn diễn biến hết sức phức tạp. Thu nhập của người dân khu vực nông thôn còn thấp; đời sống vật chất và tinh thần của người dân tuy đã được cải thiện và từng bước nâng lên song vẫn còn ở mức thấp; tỷ lệ hộ nghèo, đói tuy đã giảm song còn ở mức cao. Đặc biệt là xuất hiện tình trạng tái nghèo đói; tái mù chữ trong một bộ phận cư dân ở các khu vực vùng sâu, vùng xa, vùng cao, biên giới, nơi có đồng bào dân tộc thiểu số sinh sống. Tính đến năm 2023, “Toàn tỉnh có 297.104 hộ, 1.327.121 khẩu; trong đó có 52.883 hộ nghèo, chiếm 17,83%; 28.702 hộ cận nghèo, chiếm 9,68%. Số hộ dân tộc thiểu số là 237.976 hộ, 1.111.831 khẩu, chiếm 83,78%; trong đó số hộ nghèo dân tộc thiểu số là 52.075 hộ, chiếm 21,88%; hộ cận nghèo dân tộc thiểu số là 28.246 hộ, chiếm 11,87%.” Ban dân tộc tỉnh Sơn La (2023) [2].

Bốn là, hệ thống cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng tại khu vực nông thôn như điện, đường, trường, trạm, giao thông, thủy lợi, chợ, các công trình văn hóa - xã hội, an ninh, quốc phòng, hệ thống xử lý ô nhiễm môi trường...tuy được quy hoạch, đầu tư cơ bản, sửa chữa, nâng cấp, xây dựng mới nhưng nhìn chung còn thiếu và yếu. Những khó khăn, hạn chế về cơ sở hạ tầng; đặc biệt là hạ tầng giao thông đang trở thành nút thắt và điểm nghẽn lớn trong việc thu hút các doanh nghiệp đầu tư vào tỉnh Sơn La, trong đó có khu vực nông thôn.

Những tồn tại, hạn chế trên do những nguyên nhân khách quan và chủ quan:

Về mặt khách quan: Do đặc điểm vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên, Sơn La là tỉnh miền núi, giao thông đi lại khó khăn; là nơi sinh sống của nhiều đồng bào dân tộc thiểu số, đời sống kinh tế - xã hội còn gặp nhiều khó khăn; hệ thống cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng còn thiếu và yếu, đặc biệt là hạ tầng giao thông, logistic đã ảnh hưởng không nhỏ đến quá trình xây dựng nông thôn mới tại địa phương. Cùng với đó là những tác động của tình hình trong nước và quốc tế có nhiều diễn biến phức tạp, bên cạnh những thuận lợi cũng tồn tại những thách thức như khủng hoảng kinh tế, chiến tranh, dịch bệnh, biến đổi khí hậu, ô nhiễm môi trường cũng tác động và ảnh hưởng tới quá trình xây dựng nông thôn mới tại Sơn La.

Về mặt chủ quan: Do một bộ phận các cấp ủy Đảng, chính quyền chưa làm tốt công tác tuyên truyền, phổ biến, nâng cao nhận thức của cán bộ, đảng viên và nhân dân; đặc biệt là tại các khu vực vùng sâu, vùng xa, vùng cao, biên giới, vùng có đồng bào dân tộc thiểu số sinh sống về vị trí, vai trò và tầm quan trọng của phong trào xây dựng nông thôn mới. Chưa phát huy được tinh thần tích cực, chủ động, dám nghĩ, dám làm, sự tham gia tích cực của hệ thống chính trị và các tầng lớp Nhân dân chung sức xây dựng nông thôn mới; còn tâm lý bị động, trông chờ, ỷ nại vào sự ủng hộ, giúp đỡ của Đảng, Nhà nước và cấp trên. Chưa khơi dậy và phát huy được các nguồn lực và lợi thế của địa phương, người dân và cộng đồng trong xây dựng nông thôn mới. Sự tham gia của Nhân dân còn mang tính hình thức, hiệu quả chưa cao; các nội dung, công việc cần sự bàn bạc, tư vấn, góp ý và quyết định của người dân chưa được thực hiện đầy đủ, thống nhất. Chưa dành sự quan tâm, đầu tư đúng mức cho xây dựng hệ thống cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng, đặc biệt là hạ tầng giao thông nông thôn; đào tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực cho khu vực nông thôn.

Như vậy, trải qua hơn 12 năm thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới, dưới sự lãnh đạo trực tiếp của Đảng bộ tỉnh Sơn La, sự nỗ lực, cố gắng, đoàn kết, thống nhất của cả hệ thống chính trị và Nhân dân các dân tộc trong toàn tỉnh; phong trào xây dựng nông thôn mới tại Sơn La đã đạt được những kết quả quan trọng trên các mặt; đời

sống vật chất và tinh thần của người dân khu vực nông thôn không ngừng được cải thiện và từng bước nâng cao; diện mạo khu vực nông thôn có nhiều thay đổi, khởi sắc theo hướng văn minh, hiện đại, sáng - xanh - sạch - đẹp. Bên cạnh những kết quả đạt được cũng tồn tại những hạn chế cần khắc phục góp phần thực hiện thắng lợi mục tiêu xây dựng nông thôn mới tại tỉnh Sơn La.

2.3. Một số giải pháp đẩy mạnh xây dựng nông thôn mới tại Sơn La

Nhằm tiếp tục thực hiện có hiệu quả Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới tại tỉnh Sơn La trong thời gian tới, cần tập trung thực hiện tốt một số nhiệm vụ, giải pháp sau:

Một là, các cấp ủy Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức đoàn thể chính trị xã hội trong toàn tỉnh cần tiếp tục làm tốt công tác tuyên truyền, giáo dục, phổ biến, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của cán bộ, đảng viên và Nhân dân; đặc biệt là tại các khu vực khó khăn, vùng sâu, vùng xa, vùng cao, biên giới, nơi có đông đồng bào dân tộc thiểu số sinh sống về vị trí, vai trò, mục đích, ý nghĩa, tầm quan trọng của phong trào xây dựng nông thôn mới đối với sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, phát triển toàn diện kinh tế - xã hội tại địa phương. Trong đó, trọng tâm là Quyết định số 263/QĐ-TTg ngày 22/02/2022 của Thủ tướng Chính phủ Phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021 - 2025; Nghị quyết số 22-NQ/TU ngày 06/6/2022 của Ban Thường vụ Tỉnh ủy về Xây dựng nông thôn mới tỉnh Sơn La giai đoạn 2021 - 2025, định hướng đến năm 2030.

Hai là, cần tiếp tục làm tốt công tác nghiên cứu, nâng cao chất lượng hiệu quả công tác quản lý quy hoạch theo bộ tiêu chí quốc gia về xây dựng nông thôn mới đảm bảo tính khoa học, thực tiễn, đồng bộ, thống nhất, liên kết vùng, hiệu quả; giảm thiểu tối đa chi phí; tránh tình trạng quy hoạch dàn trải, quy hoạch treo, đập khuôn, máy móc. Đẩy nhanh tiến độ trình thẩm định, phê duyệt và tổ chức triển khai thực hiện có hiệu quả Quy hoạch tỉnh Sơn La thời kỳ 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050; quy hoạch phải đảm bảo tính tổng thể, liên kết giữa phát triển kinh tế với văn hóa - xã hội, giáo dục,

y tế, an ninh quốc phòng, môi trường, không gian sống cho người dân nông thôn theo hướng tiện lợi, sáng, xanh, sạch, đẹp, văn minh, hiện đại.

Ba là, cần tiếp tục quan tâm, đầu tư phát triển hệ thống cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội tại các khu vực nông thôn theo hướng khoa học, đồng bộ, hiện đại, liên kết. Trong đó, tập trung vào đầu tư, phát triển cơ sở hạ tầng giao thông, hệ thống thủy lợi, hệ thống điện, hệ thống y tế, hệ thống giáo dục, hệ thống hạ tầng số, viễn thông; hệ thống cơ sở vật chất văn hóa, thể thao, hệ thống cơ sở hạ tầng thương mại nông thôn, Hệ thống hạ tầng vùng nguyên liệu, hệ thống nước sạch nông thôn, hệ thống hạ tầng bảo vệ môi trường nông thôn. Hệ thống cơ sở vật chất kết cấu hạ tầng được đầu tư đồng bộ, hiện đại sẽ là đòn bẩy quan trọng quyết định đến sự thành công của quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa, phát triển kinh tế - xã hội và xây dựng nông thôn mới tại Sơn La.

Bốn là, cần tiếp tục quan tâm, tạo điều kiện thuận lợi, hỗ trợ phát triển nông nghiệp và kinh tế nông thôn theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Phát triển nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao, nông nghiệp sinh thái, nông nghiệp hữu cơ thân thiện với môi trường. Xây dựng và hình thành khu, vùng nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao. Đẩy mạnh cơ giới hóa nông nghiệp; ứng dụng công nghệ cao, chuyển đổi cơ cấu sản xuất, thúc đẩy chuyển đổi số trong nông nghiệp. Phát triển công nghiệp chế biến nông sản, ngành nghề dịch vụ ở nông thôn.

Năm là, cùng với phát triển kinh tế, các cấp ủy Đảng, chính quyền cần tiếp tục làm tốt công tác phát triển sự nghiệp văn hóa - xã hội; xóa đói, giảm nghèo, tạo công ăn việc làm, hỗ trợ sinh kế, tăng thu nhập; cải thiện chất lượng cuộc sống, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho người dân nông thôn. Tổ chức triển khai thực hiện có hiệu quả Chương trình mục tiêu quốc gia giảm nghèo bền vững giai đoạn 2021 - 2025, Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021 - 2030.

Sáu là, cần tiếp tục làm tốt công tác quy hoạch bảo vệ môi trường nông thôn; nâng cao chất lượng môi trường; xây dựng cảnh quan

nông thôn sáng, xanh, sạch, đẹp; giữ gìn và khôi phục cảnh quan truyền thống của nông thôn. Tuyên truyền, vận động nâng cao nhận thức của cán bộ, đảng viên và quần chúng Nhân dân về bảo vệ môi trường. Vận động Nhân dân thu gom, tái chế, tái sử dụng các loại chất thải như phụ phẩm nông nghiệp, chất thải chăn nuôi, bao gói thuốc bảo vệ thực vật sau sử dụng, chất thải nhựa; sử dụng hiệu quả và tiết kiệm các nguồn tài nguyên.

Bảy là, cần tiếp tục làm tốt công tác quốc phòng, an ninh; xây dựng thế trận quốc phòng toàn dân, gắn với thế trận an ninh Nhân dân; bảo đảm an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội ở nông thôn. Tăng cường công tác bảo đảm an ninh, trật tự ở địa bàn nông thôn, phát hiện, giải quyết kịp thời các nguy cơ tiềm ẩn về an ninh quốc gia, trật tự an toàn xã hội, những vấn đề phức tạp nảy sinh ngay tại cơ sở theo phương châm “bốn tại chỗ”. Nâng cao tinh thần cảnh giác; đấu tranh làm thất bại âm mưu chống phá Đảng, Nhà nước của các thế lực thù địch; bảo đảm an ninh trật tự tại khu vực nông thôn.

Tám là, cần tiếp tục khơi dậy và phát huy truyền thống đoàn kết; tinh thần, trách nhiệm của các cấp ủy Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức đoàn thể chính trị xã hội, của cán bộ, đảng viên và quần chúng Nhân dân trong xây dựng nông thôn mới. Thực hiện tốt dân chủ ở cơ sở; khơi dậy và phát huy tiềm năng, sức sáng tạo, vai trò, trách nhiệm và đóng góp của quần chúng Nhân dân trong xây dựng nông thôn mới với phương châm “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”. Bởi lẽ, người dân chính là chủ thể, là trung tâm của phong trào xây dựng nông thôn mới. Do đó, xây dựng nông thôn mới chỉ thực sự có ý nghĩa khi người dân được trực tiếp tham gia và được thụ hưởng những thành quả từ chính sự tham gia đó.

3. Kết luận

Như vậy, dưới sự lãnh đạo của Đảng bộ tỉnh Sơn La, cùng với sự đoàn kết, thống nhất của cả hệ thống chính trị và các tầng lớp Nhân dân trong toàn tỉnh; phong trào xây dựng nông thôn mới tại Sơn La đã đạt được những kết quả hết sức tích cực; bức tranh kinh tế - xã hội nông thôn có nhiều chuyển biến; hệ thống cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng nông thôn được đầu tư,

xây dựng, phát triển; tỷ lệ nghèo đói giảm; đời sống vật chất và tinh thần của người dân nông thôn không ngừng được cải thiện và từng bước nâng cao; hệ thống chính trị tại cơ sở vững chắc; tình hình an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội được bảo đảm; diện mạo khu vực nông

thôn có nhiều đổi thay theo hướng văn minh, hiện đại. Đó là cơ sở, tiền đề để Đảng bộ, chính quyền và Nhân dân các dân tộc Sơn La tiếp tục phấn đấu thực hiện thắng lợi phong trào xây dựng nông thôn mới, xây dựng và phát triển Sơn La ngày một giàu đẹp, văn minh.

Tài liệu tham khảo

[1] Ban Tuyên giáo Trung ương, 2008. Tài liệu hỏi - đáp các Nghị quyết Hội Nghị Trung ương bảy, Khóa X. Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[2] Ban dân tộc tỉnh Sơn La, 2023. Kết quả thống kê dân số, tỷ lệ hộ nghèo theo từng dân tộc trên địa bàn tỉnh Sơn La năm 2022, <https://bandantoc.sonla.gov.vn/chinh-sach-dan-toc/ket-qua-thong-ke-dan-so-ty-le-ho-ngheo-theo-tung-dan-toc-tren-dia-ban-tinh-son-la-nam-2022-703180>. (Tra cứu ngày 15/3/2024).

[3] Cục thống kê Sơn La, 2023. Báo cáo số 553/BC-CTK ngày ngày 25 tháng 12 năm 2023 về “Tình hình kinh tế - xã hội tháng 12 và cả năm 2023”.

[4] Cổng thông tin điện tử tỉnh Sơn La, 2022. Cờ sở hạ tầng giáo dục, <https://sonla.gov.vn/co-so-ha-tang/co-so-ha-tang-giao-duc-633299>. (Tra cứu ngày 15/3/2024).

[5] Đảng bộ tỉnh Sơn La, 2015. Nghị quyết Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XIV, nhiệm kỳ 2015 – 2020

[6] Đảng bộ tỉnh Sơn La, 2020. Nghị quyết Đảng bộ tỉnh Sơn La lần thứ XV, nhiệm kỳ 2020 – 2025

[7] Đảng Cộng sản Việt Nam, 2022. Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa XIII. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

[8] Đài phát thanh truyền hình Sơn La, 2024. Tổng kết công tác khen thưởng năm 2023, <https://sonlatv.vn/tong-ket-cong-tac-khen-thuong-nam-2023-19442.html>. (Tra cứu ngày 15/3/2024).

[9] Nguyễn Nga, 2023. Xây dựng nông thôn mới ở Sơn La: Nâng cao chất lượng thực hiện tiêu chí môi trường, <https://baotainguyenmoitruong.vn/xay-dung-nong-thon-moi-o-son-la-nang-cao-chat-luong-thuc-hien-tieu-chi-moi-truong-368164.html>. (Tra cứu ngày 15/3/2024).

[10] Tỉnh ủy Sơn La, 2022, Nghị quyết số 22-NQ/TU của Ban Thường vụ Tỉnh ủy xây dựng nông thôn tỉnh Sơn La giai đoạn 2021-2025 định hướng đến năm 2030.

CURRENT SITUATION AND SOLUTIONS FOR STRENGTHENING THE NEW RURAL DEVELOPMENT MOVEMENT IN SON LA PROVINCE

¹Dao Van Truong, ²Dinh Van Luan

¹ Tay Bac University, ² University of Fire Fighting and Prevention

Abstract: *In recent years, under the leadership of the Son La Provincial Party Committee and the unity, efforts, and dedication of the entire political system and people of the province, the new rural development work in Son La has achieved significant results, contributing to the economic and social development and poverty reduction of the locality. Based on this, the article focuses on studying the Party's and the State's policies, as well as the Son La Provincial Party Committee's viewpoints on new rural development. It summarizes and evaluates the current situation of rural development in Son La and proposes several solutions to continue promoting the new rural development movement in Son La in the future.*

Keywords: *Agriculture, farmers, new rural development, Son La.*